

Hiša v Brjah pri Komnu, kjer je živela družina Žezlina

Še četrti umor »narodnega heroja« 1. del

Ivo Žajdela

Osvetljujemo še en umor »narodnega heroja« Alberta Grudna - Bliska. Potem ko naj bi bil sodeloval pri umoru Stanka Vuka v Trstu in je umoril družino Gustinčič v Brkinih ter dve dekleti iz Slivnega, je umoril tudi Rozalijo Žezlina iz Brij.

O zločinih »narodnega heroja« Alberta Grudna - Bliska (1923–1982) sem v *Demokraciji* pisal že dvakrat. Gruđen se je rodil v Šempolaju pri Nabrežini. V zadnjem delu druge svetovne vojne in komunistične revolucije na Slovenskem je bil eden vodilnih komunističnih vojakov na Primorskem. Bil je poveljnik enote VDV (Vojske državne varnosti) na Primorskem (v Brkinih),

ki je spomladi 1944 nastala iz VOS. Zaradi zločinov, ki jih je naredil, ga je povojni komunistični režim nagradil z nazivom

»Narodni heroj« Albert Gruđen kot brezobziren morilec, psihopat in sadist.

»narodni heroj«. Bil je strah in trepet civilnega prebivalstva na Primorskem. Leta 1982 ga je na lovu ustrelil lastni sin.

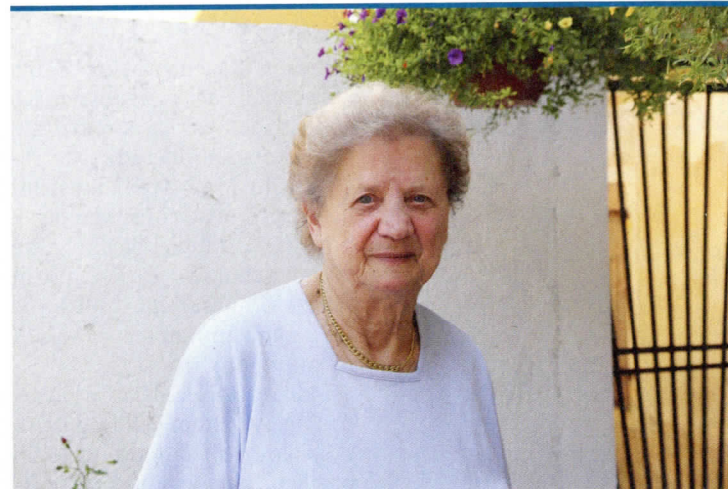
Od Suhorja in Slivnega ... Prvič sem o Grudnovih zločinih pisal v *Demokraciji*, 12. septembra 2013, ko sem opisal umor

dveh deklet iz Slivnega pri Nabrežini, 20-letne Rosande Kralj in njene 23-letne sosede Vide Kralj. V Slivnem ju je ugrabil

ob koncu vojne maja 1945 in ju po posiljevanju umoril na Krasu blizu Komna.

Še prej, 13. marca 1945, je v vasi Suhorje v Brkinih ponoči na domu ugrabil tri člane družine Gustinčič in jih tik za vasjo okrutno umoril (zločin sem opisal v *Demokraciji*, 19. septembra 2013).

... do ulice Rossetti v Trstu Drugič sem o zločincu Grudnu

Lidija Boštjančič, hči umorjene Rozalije Žezlina

Iz hiše v Brjah je Gruden odpeljal Lidijino mamo v smrt.

pisal v *Demokraciji*, 29. maja ter 5. in 12. junija 2014, ko sem povzel ugotovitve Martina Breclja v tržaškem *Primorskem dnevniku*, 20. aprila 2014, v katerem je zapisal pričevanje neke gospe, da je Albert Gruden sodeloval (tudi) pri znamenitem trojnem umoru v ulici Rossetti v Trstu 10. marca 1944, ko so »neznanci« umorili dr. Stanka Vuka, njegovo ženo Danico (roj. Tomažič) in naključnega gosta Draga Zajca.

Morilec, psihopat in sadist

Očitno je bil »narodni heroj« Albert Gruden - Blisk serijski morilec. Zdaj osvetljujemo še njegov četrti umor. 5. maja 1945 je umoril Rozalijo Žezlina iz Brij pri Komnu, mater dveh deklet. Tudi njo je tako kot nekaj dni kasneje dve dekleti iz Slivnega umoril blizu svoje rojstne vasi Šempolaj.

22. avgusta 2014 sem na Primorskem obiskal hčerko umorjene Rozalije Žezlina Lidijo Boštjančič, ki mi je opisala Grudnov umor svoje mame in kasnejše Grudnovo trpinčenje. Njena zgodba je grozljiva, Gruden pa v njej nastopa kot brezobziren morilec ter psihopat in sadist.

Pot do Lidije Gospa Lidija svoje strašne življenjske zgodbe ni obešala na veliki zvon. Do nje sem prišel čisto po naključju. Zanj sem izvedel nekaj pred tem, ko sem bil v Harijah v Brkinih zaradi neke druge teme, o kateri sem pisal. Tam sem naletel na gospo, dobro Lidijino znanko, ki je pred tem

brala moje članke v *Demokraciji* o Grudnovih zločinih v Brkinih in na Krasu. Na kratko mi je povedala, da je Gruden umoril tudi mamo njene znanke. Dala mi je njeno telefonsko številko in Lidija Boštjančič me je čez nekaj dni odprtih rok sprejela, saj je tudi ona pred tem brala moje članke o Grudnovih zločinih.

Po svoje me je ta naključnost, kako sem prišel do tega »novega« Grudnovega zločina, zelo zaskrbel. Govori o tem, kako

Nekateri so med komunistično revolucijo storili hude zločine, pa sorodniki žrtev o tem ne govorijo.

so nekateri med drugo svetovno vojno in po njej storili hude zločine, pa sorodniki žrtev teh zločinov o tem ne govorijo. Mnogi zločini partizanov bodo na tak način odšli v pozabo.

Usodna gostilna

Prisluhnimo pripovedi Lidije Boštjančič.

Začelo se je leta 1944. Takrat so ponoči hodili partizani Lidijino mamo Rozalijo Žezlina strašiti. Bili so domačini, organizator je bil Albert Gruden - Blisk. Bili so pijani, saj so bili v vaški gostilni, ki jo je vodila poznejša Grudnova tašča Pavla Grgič; po vojni se je poročil z njeno hčerko Mileno. Stvari od očeta (obleke, tudi usnjen suknjič) so odnesli. Prav zahtevali so to in kaže, da so vedeli, da ima to.

Lidijin oče Dominik Žezlina je leta 1941 ali 1942, čokler ga

Italijani niso vpoklicali v vojsko, hodil v gostilno Grgič. Oče je začel piti in ni več sodeloval doma. Doma je »kradel« denar in ga »nosil« tja. Tam so balinali in nekaj se je »spletlo« med očetom in gostilničarko Grgičevo (mamo poznejše Grudnove žene).

Lidijini mami je bilo enkrat, ko očeta dva dni ni bilo domov, vsega zadosti in je šla v gostilno. Tam je (verjetno med prepirom) med drugim zgrabila pollitrsko vinsko steklenico in z njo uda-

rila gostilničarko Pavlo Grgič. Od takrat je gostilničarka Rozalijo zelo sovražila. Takrat je bila hčerka gostilničarke Milena že Grudnova punca. Gruden je živel blizu, saj je Šempolaj od Brij oddaljen le »dvajset minut« (danes na drugi strani slovensko-italijanske meje).

»Partizanski siroti« Lidijinega očeta so leta 1942 vpoklicali v italijansko vojsko. Domov je prišel septembra 1945 s Prekomorsko brigado. Takrat sta mu hčerki povedali, da mame ni. Začel je piti in govoril, da se bo šel obesit. V začetku še ni vedel, da je Gruden vmešan. Potem pa je »šel« in hčerki pustil sami doma. Ni skrbel za njiju in jima ni dal prav nič. Takrat je bila vas polna Angležev in Američanov. V vasi so bili do oktobra, ko so odšli v Trst.

Za sestri je skrbel stric. Tudi njega je Albert Gruden - Blisk hotel ubiti, vendar mu je ušel. Septembra 1945 je k njima prišla ženska, ki je delala na občini v Komnu. Rekla jima je, da naj se »napravita«, da bosta šli v Ljubljano v internat oz. šolo. Odpeljali so ju v Gorico na železniško postajo. Tam se je nabralo več otrok. Rekli so, da so partizanske sirote, vendar onidve s sestro to nista bili. Ko so prišli v Ljubljano, so jih namestili v neko stavbo, kjer so bile slamarice in umazane sive odeje.

Dekli na Gorenjskem Naslednji dan so jih, bilo jih je okoli 40, naložili na vlak. V Medvodah so morali izstopiti. Prišli so ljudje in jih izbirali – za hlapce in deklet. Ti kmetje so raje izbrali fante in le redko kakšno punco. Potem so jih odpeljali naprej in v Škofji Loki se je to ponovilo. Lidijo je izbrala neka Manca, ki je imela restavracijo blizu železniške postaje na Trati. Zanj je vse do osemnajstega leta lepo skrbel. Poslala jo je tudi v osnovno šolo, da bi jo končala, saj je imela samo pet razredov italijanske. Ker pa je govorila v primorskem narečju, so se sošolci iz nje norčevali. Zaradi tega ni hotela več v šolo. Manca je šla z njo, da bi se težava nehala, vendar je bilo prehudo.

Lidijino sestro Marčelo so posvojili v Kranju pri Pičulinu. Ti so dobro skrbeli zanj. Od septembra 1945 do velike noči 1946 se nista videli.

Delavka v gostinstvu Lidijina skrbnica Manca je bila tri leta

zaprta v Ravensbrücku. Lidija se je naučila del v gostinstvu. Ko so leta 1948 vse nacionalizirali, so nacionalizirali tudi tisto restavracijo. Manca bi lahko ostala kot poslovodkinja, vendar je kupila hišo v Radovljici in Lidijo vzela s seboj. Živela je z nekim Janezom, mesarjem, tudi on je šel z njimi in tam sta se Manca in Janez poročila.

Lidija je začela delati v kavarni Triglav. Zatem je šla v gostinsko šolo na Bled. Od tam so jih pošiljali, kjer so jih potrebovali (npr. v Kranjsko Goro ali na Bled). Lidija je ostala v hotelu Lovec na Bledu. Tam blizu je bil dom za miličnike in udbovce.

Grudnov »vpliv« na Bledu

Takrat je bil na Bledu na dopustu tudi Albert Gruden - Blisk z družino. Lidija ni vedela, da je to on, poznala pa je njegovo ženo Mileno, saj je bila doma iz njene vasi Brje (hčerka gostilničarke Grgičeve). Nastal je »cirkus«. Gruden je od direktorja zahteval, da morajo Lidijo »dati proč«. Direktor je odgovoril, da ne ve, zakaj bi jo »dajal proč«, saj punca dela, edino manj je kvalificirana. Gruden je vztrajal, prihajali so tudi drugi udbovci, tudi direktor je bil oficir. Dali so jo v Žirovnico, kjer je bila nekaj časa. Od tam pa je šla v Kranjsko Goro (bila je zimska sezona) in tam delala leto in pol. Mladi so bili navdušeni, da bi šli »proč« (v tujino).

Iz komunizma v demokracijo

Lidija meni, da je bilo organizirano iz ozadja, da bi jo »zapeljali«. Verjela jim je, da bodo šli (ilegalno) čez mejo. Želela je v Trst, kjer je živela mamina sorodnica. Toda v Ratečah so jih ujeli. Bilo je leta 1950. Zaprli so samo njo. Obsodili so jo na dve leti zapora. Ko je bila na sodišču v Ljubljani kot starejša mladoletnica, je njen oče od strahu rekel, da ona ni njegova hči, da se ji odpoveduje. Bil je šofer, vozil je tovornjak, ko so gradili Novo Gorico. Potem se je še trikrat poročil, umrl je v Celju leta 1983.

Nadaljevanje prihodnjič

Grudnov kip v Sežani